

Hız. Peygamber'in torunlarından Hız. Hasan, insanları değerlendiren üç gruba ayırır. 1- Tam adam, 2- Yarım adam, 3- Sıfır adam. Bunların açıklımını ise şöyle yapar:

- 1- Tam adam: Hem rey (düşünce- görüş) sahibidir, hem de istişare taraftarıdır.
- 2- Yarım adam: Yalnızca rey sahibidir, istişareye kıymet vermez.
- 3- Sıfır adam: Ne rey sahibidir, ne de istişare taraftarıdır...

Sevgili Peygamberimizin damadı Hız. Ali ise sır bağlamında şu sözünü serdeder:

- Muhafaza ettiğin her sır senin esirindir. Fakat sırları ifşa eder yani özgür bırakırsan, bu kez kölen olan sırlar özgürleştikçe seni esir alırlar. Dolayısıyla sır senin değil, sen sırrın esiri olursun.

Ulemânın önde gelenlerinden Hasan b. Sehl'e demişler ki:

- İsrâfta hayır olmaz. Bu söz üzerine şöyle cevap vermiş:
- Hayırda israf olmaz.

Mecnun'a sormuşlar:

- Delileri sayar mısın? Cevabı şöyle olmuş:
- Delileri saymak uzun sürer. Fakat siz ilkin akıllıları sayınız.

Bir çocuğu yaptığı suçtan dolayı hocası dövmek ister. Çocuk hocasına der ki:

- O suçu aklım ermeyerek işledim. Bari sen aklın ererek beni dövme.

Velilerden birine güzel mi güzel bir at göstermişler. O zat sormuş:

- Bu at neye yarar? Bu soru üzerine demişler ki:
- Binmeye, muharebelerde iyi savaşmaya yarar. Veli ise:
- Hayır, demiş. Bu at kötü komşudan kaçmaya yarar.

Halife Mutasım Vezirinin hastalanması üzerine onu ziyarete gitmiş. Vezirin oğlu Feth de orada imiş. Halife çocuğa sormuş:

- Benim sarayım mı güzel, babanın sarayı mı? Çocuk cevap vermiş:
- Siz içinde bulundukça babamın sarayı...

Halife çocuğun zekâsına hayran kalmış. Onun zekâsını ölçmek için bu sefer de parmağındaki çok kıymetli bir yüzüğü göstererek:

- Dünyada bundan daha güzel bir şey gördün mü? Çocuk cevap vermiş:
- Evet gördüm. O yüzüğü taşıyan Halife'nin elini.

Âlimlerden biri, tanıdığı bir dosta misafirliğe gider. Oturup sohbet ederken evin tavanı çatırdamaya başlar. Bunun üzerine misafir olarak bulunan âlim:

- Galiba çatıda bir sakatlık var... Tamir ettirseniz iyi olur, der. Ev sahibi bilgiç bir edayla:
- Hayır, efendim, bu mübarek evin tavanı, her zaman böyle çatırdayarak Hakk'a tesbih eder, der. Bu cevap üzerine âlim:

- İyi ama bir gün aşka gelip "Yâ Hak!" diye secdeye kapanırsa, hâliniz ne olur?

Osmanlı'nın meşhur Şeyhülislâmlarından İbn Kemâl, Padişahın huzurunda toplanan âlimlerin aralarında yaptıkları çetin ve ilmî tartışmaları idare ederken, salonun kapısına pejmürde kıyafetli gösterişsiz bir adam gelir. Şeyhülislâm'a bir mesele soracağını söyleyerek içeri girmek ister. Müsaade edilmeyince bağırıp çağırmaya başlar. Padişah meraklanır ve ne olduğunu sorar. Durum kendisine arz edilir:

- Gelsin, der.
İçeriye alınan adam doğruca Şeyhülislâm'ın yanına giderek sorusunu sorar:

- Efendim, Allah'ın ilmi yanında bütün mahlûkatın ilminin nisbeti nedir?

Şeyhülislâm cevap verir:

- Bir hiçten ibarettir. Adam:
- Bu cevabınızı benim anlayabileceğim gibi bir şekil çizerek açıkla mısınız?

Der. İbn Kemâl, bunu üzerine eline bir kâğıt kalem alarak büyük bir daire çizer ve dairenin tam ortasına da küçük bir nokta koyar:

- İşte der, şu daireyi Cenabı Hakk'ın ilmi diye farz etsek, ortasındaki bu nokta da bütün mahlûkatın ilmidir.

Adam teşekkür ettikten sonra son olarak şu suali sorar:

- Efendim benim asıl merak ettiğim, bu noktanın içinde zatiâlinizin ve burada tartışan meşhur âlimlerin kapsadığı, işgal ettiği yeri gösterebilir misiniz?

Bu sual üzerine İbn Kemal şaşırır, arkadaşları şaşırır. Padişah adama ikramda bulunmak, ağırlamak ister. Fakat adam gözden kaybolur...

Meşhur bilgelere Râbi bin Heysem'e bir gün şöyle bir soru yöneltirler:

- Efendim, sizin hiç gıybet ettiğinizi görmedik. Sebebi nedir?

Şöyle karşılık verir:

- Kendi nefsimin muhasebe etmekten gıybete vakit kalmıyor ki...

Bir bilgeye sormuşlar:

- Doğru olduğu halde söylenmesi caiz olmayan söz var mıdır?

Cevap vermiş:

- Evet vardır. İnsanın kendi kendini övmesidir...

Fahri Güven

araştırmacı yazar